

2016. gada 2. martā
Rīgā

Ieteikumi Nr. 55
(Finanšu un kapitāla tirgus komisijas padomes
sēdes protokols Nr. 10 11. p.)

Ieteikumi kredītiestādēm un finanšu iestādēm politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noskaidrošanai, izpētei un darījumu uzraudzībai

Saturs

Ievads.....	2
1. Politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļu un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu jēdziens	Error! Bookmark not defined.
1.1. Politiski nozīmīga persona	2
1.2. Politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļi un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas	4
1.2.1. Politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļi	4
1.2.2. Ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas	4
1.3. Politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusa ilgums	5
2. Politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļu un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu noskaidrošana (identificēšana) un informācijas aktualizēšana	6
2.1. Politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusa noskaidrošanas pienākums	6
2.2. Politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusa noskaidrošanas avoti	6
2.3. Informācijas aktualizēšana par politiski nozīmīgām personām, politiski nozīmīgu personu ģimenes locekļiem un ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītām personām ..	8
3. Politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgu personu ģimenes locekļu un ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītu personu izpēte un darījumu uzraudzība.	8
Pielikums. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku ietekmējošie faktori un indikatori (angļu valodā – <i>red flag</i>) politiski nozīmīgām personām, politiski nozīmīgu personu ģimenes locekļiem un ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītām personām.....	11

Ievads

1. Finanšu un kapitāla tirgus komisija (tālāk tekstā – Komisija) ir izstrādājusi ieteikumus kredītiestādēm un finanšu iestādēm (tālāk tekstā – finanšu iestāde) politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noskaidrošanai, izpētei un darījumu uzraudzībai (tālāk tekstā – Ieteikumi), lai sekmētu vienotu finanšu iestāžu izpratni par īstenojamajiem pasākumiem politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noskaidrošanai, izpētei un darījumu uzraudzībai, pēc iespējas novēršot finanšu iestāžu iesaistīšanu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā un terorisma un proliferācijas finansēšanā (tālāk tekstā – NILLTPF), kā arī šādu darbību mēģinājumā.

2. Komisija izdod Ieteikumus, lai:

2.1. skaidrotu normatīvajos aktos, ārvalstu organizāciju ieteikumos un vadlīnijās noteiktos pasākumus politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noskaidrošanai, izpētei un darījumu uzraudzībai;

2.2. sniegtu ieteikumus, pamatojoties uz labāko praksi NILLTPF novēršanas jomā.

3. Ieteikumi sagatavoti, apkopojot ārvalstu piemērus politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noskaidrošanai, izpētei un darījumu uzraudzībai, kā arī ārvalstu organizāciju ieteikumus, vadlīnijas un labāko praksi (piemēram, Finanšu darījumu darba grupas (*Financial Action Task Force* (tālāk tekstā – FATF) ieteikumus)), vienlaikus ņemot vērā Latvijas Republikas normatīvo aktu (piemēram, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (tālāk tekstā – NILLTPFN likums)) prasības un starptautisko finanšu institūciju darbības standartus.

1. Politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļu un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu jēdziens

4. NILLTPFN likuma 1. panta 18. punkta redakcijā, kas bija spēkā līdz 01.03.2016., tika lietots termins "politiski nozīmīga persona", kas iekļāva gan personu, kas ieņem vai ir ieņēmusi nozīmīgu valsts amatu (1. panta 18. punkta "a" apakšpunkts), gan šīs personas ģimenes locekļus (1. panta 18. punkta "b" apakšpunkts), gan ar šo personu saistītās personas (1. panta 18. punkta "c" apakšpunkts). Līdz ar grozījumiem NILLTPFN likuma 1. pantā, kas stājās spēkā 01.03.2016., ir ieviesti trīs dažādi termini: politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklis un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona. Taču minētajām izmaiņām ir vienīgi strukturāls raksturs, jo gan NILLTPFN likuma redakcija, kas bija spēkā līdz 01.03.2016., gan kopš 01.03.2016. spēkā esošā NILLTPFN likuma redakcija nosaka pienākumu piemērot papildu pasākumus un klienta padziļināto izpēti gan attiecībā uz politiski nozīmīgu personu, gan politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli, gan ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu.

1.1. Politiski nozīmīga persona

5. Politiski nozīmīga persona tiek uzskatīta par paaugstināta riska personu, ņemot vērā tās ietekmi publiskajā sektorā un risku, ka persona var izmantot publisko varu privātā labuma

gūšanai. Līdz ar to pastāv paaugstināta iespējamība, ka šī persona var izmantot finanšu iestādes, lai veiktu līdzekļu, kas iegūti korupcijas rezultātā, legalizāciju.¹

6. Par politiski nozīmīgu personu ir atzīstama persona, kura ieņem vai ir ieņēmusi nozīmīgu publisku amatu, proti, persona, kura ieņem augstākā līmeņa amatu. Taču politiski nozīmīgas personas definīcijas nolūks nav aptvert personas, kuras ieņem zemākā vai vidējā ranga amatus.² Vienlaikus FATF ieteikumos par politiski nozīmīgām personām ir norādīts, ka nepieciešams ņemt vērā, ka personas, kas ieņem zemākā vai vidējā ranga amatus, var darboties politiski nozīmīgas personas interesēs, lai politiski nozīmīga persona izvairītos no NILLTPF novēšanas kontroles pasākumiem. Līdz ar to personai piešķirtās mazāk nozīmīgās publiskās funkcijas nepieciešams ņemt vērā kā klienta riska faktoru kopējā darījuma attiecību riska izvērtējumā.³

7. NILLTPFN likuma 1. panta 18. punktā sniegtais amatu uzskaitījums ir tikai raksturojošs un nav uzskatāms par pilnīgu, jo pirms amatu uzskaitījuma tiek lietots vārdu savienojums "tai skaitā", kā arī normatīvajā aktā nav iespējams uzskaitīt visus iespējamus amatus, kas uzskatāmi par nozīmīgiem. Vienlaikus jāņem vērā, ka finanšu iestādes vairumā gadījumu sniedz pakalpojumus ne tikai Latvijas Republikas rezidentiem, bet arī personām no citām valstīm (nerezidentiem) un dažādās valstīs amatu nosaukumi un to ietekme var atšķirties, ņemot vērā attiecīgās valsts uzbūvi un tradīcijas. Arī FATF, sniedzot politiski nozīmīgas personas definīcijas skaidrojumu, amatu uzskaitījumu sniedz vienīgi kā piemēru.⁴ Līdz ar to finanšu iestādei iekšējās procedūrās nepieciešams definēt amatus, kas uzskatāmi par nozīmīgiem, ņemot vērā to klientu loku, kam finanšu iestāde piedāvā savus pakalpojumus. Izvērtējot jautājumu par personas ieņemamā amata nozīmīgumu, nepieciešams izvērtēt, vai ieņemamais amats ļauj personai ietekmēt svarīgu lēmumu pieņemšanu, kas varētu būt par pamatu, lai citas personas varētu būt ieinteresētas attiecīgo personu uzpirkt vai kukuļot, vai persona citādi varētu izmantot tai piešķirtās publiski nozīmīgās pilnvaras privātā labuma gūšanai.

8. Politiski nozīmīgas personas definīcija NILLTPFN likuma 1. panta 18. punktā salīdzinājumā ar definīciju, kas bija spēkā līdz 01.03.2016., ir papildināta arī ar starptautiskas organizācijas vadītāju (direktoru, direktora vietnieku) un valdes locekli vai personu, kas šajā organizācijā ieņem līdzvērtīgu amatu. Saskaņā ar FATF sniegto skaidrojumu starptautiskas organizācijas ir juridiskas personas, kas dibinātas ar tādu oficiālu politisku nolīgumu starp organizācijas dalībvalstīm, kuram ir starptautiska līguma statuss. Šo organizāciju pastāvēšana ir atzīta ar normatīvo aktu to dalībvalstīs. Starptautiska organizācija ir, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācija un saistītas starptautiskās organizācijas, kā, piemēram, Starptautiskā Jūrnieceības organizācija; reģionālas starptautiskās organizācijas, kā, piemēram, Eiropas Padome, Eiropas Savienības iestādes, Eiropas Drošības un sadarbības organizācija, kā arī Amerikas Valstu organizācija; militāras starptautiskās organizācijas, kā, piemēram, Ziemeļatlantijas līguma organizācija, un ekonomikas organizācijas, kā, piemēram, Pasaules Tirdzniecības organizācija vai Dienvidaustrumu Āzijas valstu savienības organizācija u.c.⁵

¹ Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju, piemēram, Zviedrijā par politiski nozīmīgu personu ir atzīstama persona, kura ieņem amatu, kas uzskatāms par ietekmīgu un tādējādi tai pastāv iespējamības risks tikt iesaistītai korupcijā vai uzpirkšanā (<http://www.accuity.com/blog/2015/07/amendments-to-the-swedish-money-laundering-act-200962-regarding-politically-exposed-persons-come-into-force-1st-august-2015/>).

² Skatīt arī FATF rekomendāciju vārdnīcā sniegto politiski nozīmīgas personas skaidrojumu (119. lpp.).

³ Skatīt FATF ieteikumus par politiski nozīmīgām personām (10. lpp.).

⁴ Skatīt FATF rekomendāciju vārdnīcā sniegto politiski nozīmīgas personas skaidrojumu (118.–119. lpp.).

⁵ Skatīt FATF rekomendāciju vārdnīcā sniegto starptautiskās organizācijas skaidrojumu (117. lpp.).

1.2. Politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļi un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas

9. Ņemot vērā, ka politiski nozīmīgas personas publisko varu personīgā labuma gūšanai vairumā gadījumu izmanto slēpti, izmantojot ģimenes locekļus vai ar sevi citādi cieši saistītas vai sev pietuvinātas personas, tad finanšu iestādei papildu uzmanību nepieciešams pievērst ne tikai politiski nozīmīgām personām, bet arī politiski nozīmīgu personu ģimenes locekļiem un ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītām personām.

1.2.1. Politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļi

10. NILLTPFN likuma 1. panta 18.¹ punktā ir sniegts ģimenes locekļu uzskaitījums, to attiecinot uz šādām personām:

- 1) laulātais vai viņam piedzināma persona. Persona par laulātajam piedzināmu personu uzskatāma tikai tad, ja attiecīgās valsts likumi tai nosaka šādu statusu;
- 2) bērns vai politiski nozīmīgas personas laulātā vai laulātajam piedzināmas personas bērns, viņa laulātais vai laulātajam piedzināma persona;
- 3) vecāks, vecvecāks vai mazbērns;
- 4) brālis vai māsa.

11. Vienlaikus finanšu iestādei, balstoties uz riska izvērtējumu un ņemot vērā NILLTPFN likuma 1. panta 18.¹ punktā noteikto definīcijas "ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona" saturu, var būt nepieciešams paplašināt to personu loku, kas pēc būtības uzskatāmas par ģimenes locekļiem (piemēram, faktiskās kopdzīves partneri), bet formāli neietilpst ģimenes locekļu uzskaitījumā. Tāpat minēto ņem vērā gadījumos, kad finanšu iestāde sniedz pakalpojumus personām (nerezidentiem) no valstīm, kuru kultūras tradīcijas un ģimenes modeļi atšķiras no Eiropas tradīcijām un ģimenes modeļa.

1.2.2. Ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas

12. Ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona ir fiziska persona, par kuru ir zināms, ka tā atbilst vismaz vienam no šādiem nosacījumiem:

- 1) personai ir darījuma attiecības ar kādu no NILLTPFN likuma 1. panta 18. punktā minētajām personām;
- 2) personai ir citas ciešas attiecības ar kādu no NILLTPFN likuma 1. panta 18. punktā minētajām personām;
- 3) persona ir akcionārs vai dalībnieks tajā pašā komercsabiedrībā, kurā kāda no NILLTPFN likuma 1. panta 18. punktā minētajām personām;
- 4) persona ir vienīgā tāda juridiska veidojuma īpašniece, par kuru ir zināms, ka tas faktiski izveidots NILLTPFN likuma 1. panta 18. punktā minētās personas labā.

13. Finanšu iestādei, izvērtējot, vai persona ir atzīstama par personu, kas cieši saistīta ar politiski nozīmīgu personu, jo tai pastāv darījuma attiecības ar politiski nozīmīgu personu saskaņā ar NILLTPFN likuma 1. panta 18.² punktu, ir jāņem vērā šo darījuma attiecību mērķis un politiski nozīmīgas personas regulējuma mērķis. Proti, ja, piemēram, persona tirgū regulāri pārdod politiski nozīmīgai personai dārzenus, tad šī persona (pārdevējs) netiks automātiski uzskatīta par personu, kas cieši saistīta ar politiski nozīmīgu personu, jo šo personu starpā nepastāvēs risks, kas saistīts ar iespējamu publiskās varas izmantošanu privātā

labuma gūšanai. Savukārt, ja persona veiks saimniecisko darbību kopīgi ar politiski nozīmīgu personu, uzpērkot un pārdodot nekustamos īpašumus, tad persona tiks uzskatīta par personu, kas cieši saistīta ar politiski nozīmīgu personu, jo, ņemot vērā nekustamā īpašuma vērtību, pastāv risks, ka nekustamais īpašums tiek izmantots kā norēķinu veids, lai slēptu publiskās varas izmantošanu privātās interesēs. Tāpat par personām, kas cieši saistītas ar politiski nozīmīgu personu, jāuzskata politiski nozīmīgas personas uzņēmējdarbības partneri, kā arī personas, ar kurām politiski nozīmīgai personai, piemēram, ir kopīga dalība uzņēmuma valdē vai padomē.

14. Savukārt finanšu iestādei, piepildot tiesību jēdzienu "citas ciešas attiecības" ar saturu, jāņem vērā, ka tajā ietilpst attiecības, kuras neietilpst politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa definīcijā vai neatbilst citiem Ieteikumu 12. punkta 1., 3. un 4. apakšpunktā minētajiem kritērijiem, bet šo personu starpā pastāv tādas uzticības un saistības attiecības, kas var kalpot par pamatu, lai politiski nozīmīga persona ar šīs personas palīdzību slēptu publiskās varas ļaunprātīgu izmantošanu privātā labuma gūšanai. Proti, atbilstoši FATF ieteikumiem par politiski nozīmīgām personām par tādām personām, kas cieši saistītas ar politiski nozīmīgu personu, tiek uzskatītas personas ārpus ģimenes loka (piemēram, draugi, draudzenes, mīļākās, mīļākie), ar politiski nozīmīgu personu vienā politiskajā partijā, sabiedriskajā organizācijā, arodbiedrībā esoši prominenti locekļi (angļu valodā – *prominent members*), piemēram, sabiedrībā plaši pazīstamas personības.⁶ Vienlaikus par "ciešām attiecībām" tiks uzskatīti arī gadījumi, kad politiski nozīmīgas personas faktiskās kopdzīves partneris netiek pielīdzināts laulātajam un tas formāli neiekļaujas ģimenes locekļa definīcijā, jo attiecīgās valsts likumi tam nenosaka šādu statusu. Tāpat šī prasība attiecas uz laulātajam pielīdzināmas personas bērnu, ja tas formāli netiek uzskatīts par ģimenes locekli, jo svarīgākais kritērijs ir "ciešu attiecību" pastāvēšanas fakts, kas var būt par pamatu, lai politiski nozīmīgā persona ar šīs personas palīdzību slēptu publiskās varas izmantošanu privātā labuma gūšanai.

1.3. Politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusa ilgums

15. Saskaņā ar NILLTPFN likuma 25. panta piekto daļu finanšu iestāde, pamatojoties uz riska izvērtējumu, var izbeigt piemērot klientu padziļināto izpēti politiski nozīmīgai personai, politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklim un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītai personai, ja:

- 1) politiski nozīmīga persona nomirst;
- 2) politiski nozīmīga persona neieņem nozīmīgu publisku amatu vismaz 12 mēnešus un tās darbības attiecības vairs nerada paaugstinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku.

16. NILLTPFN likuma 25. panta piektā daļa atstāj atvērtu politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusa ilgumu pēc politiski nozīmīgas personas amata atstāšanas un politiski nozīmīgas personas nāves. Finanšu iestādei vienmēr ir jāveic riska izvērtējums, lai saprastu, vai darbības attiecības ar konkrēto personu vairs nerada paaugstinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku, bet finanšu iestādei neatkarīgi no riska izvērtējuma vienmēr ir pienākums saglabāt personai politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas

⁶ Skatīt FATF ieteikumus par politiski nozīmīgām personām (12. lpp.).

ģimenes locekļa vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusu vismaz 12 mēnešus pēc tam, kad politiski nozīmīga persona vairs neieņem nozīmīgu publisku amatu.

17. Finanšu iestāde, izvērtējot termiņu, uz kādu personai nepieciešams saglabāt politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusu, ņem vērā vismaz šādus riska faktoros:

1) ietekmes līmeņa, kādu persona vēl joprojām var saglabāt, ilgumu un ietekmi, kādu persona īstenoja, pildot nozīmīgu publisku amatu;

2) vai personas iepriekšējā darbība ir kādā veidā saistīta ar personas darbību, ko tā veic pēc nozīmīga publiska amata atstāšanas.

2. Politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļu un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu noskaidrošana (identificēšana) un informācijas aktualizēšana

2.1. Politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusa noskaidrošanas pieņēmums

18. Saskaņā ar NILLTPFN likuma 25. panta pirmo daļu, uzsākot darījuma attiecības ar klientu, finanšu iestāde, veicot uz risku novērtējumu balstītus pasākumus, noskaidro, vai klients vai tā patiesais labuma guvējs ir politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklis vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona. Arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK 20. pants paredz, ka finanšu iestādēm ir jābūt ieviestām piemērotām riska pārvaldības sistēmām, tostarp uz riska faktoriem balstītām procedūrām, lai noteiktu, vai klients vai klienta patiesais labuma guvējs nav politiski nozīmīga persona.

19. Līdz ar to, balstoties uz risku izvērtējumu, noteiktos gadījumos, kad pastāv ierobežots pakalpojuma izmantošanas veids, ierobežots pakalpojuma izmantošanas tīkls un ierobežots pakalpojuma izmantošanas apmērs, ņemot vērā riska līmeni, nav samērīgi veikt pasākumus, lai noskaidrotu, vai personas klients vai tā patiesais labuma guvējs ir politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklis vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona. Piemēram, finanšu iestāde piedāvā izmantot elektronisko naudu automašīnu stāvvietu apmaksai ar noteiktu mēneša limitu. Ja finanšu iestāde konstatē, ka, balstoties uz riska izvērtējumu, klienta vai klienta patiesā labuma guvēja pārbaude saistībā ar atbilstību politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusam nav samērīga, finanšu iestādei nepieciešams dokumentēt riska izvērtējumu un pierādīt uz risku balstītās pieejas piemērošanas atbilstību.

2.2. Politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusa noskaidrošanas avoti

20. Finanšu iestādes veiktā klientu izpēte ir pamata informācijas avots, kurā ir iespējams noskaidrot, vai persona atbilst politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas

ģimenes locekļa vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusam.⁷ Saskaņā ar NILLTPFN likuma 19. pantu, uzsākot darījuma attiecības, finanšu iestāde, balstoties uz NILLTPF riska novērtējumu, iegūst un dokumentē informāciju par darījuma attiecību mērķi un paredzamo būtību, tajā skaitā par to, kādus pakalpojumus klients plāno izmantot, kāds ir plānotais darījumu skaits un apmērs, kāda ir klienta saimnieciskā vai personiskā darbība, kuras ietvaros klients izmantos attiecīgos pakalpojumus, un, ja nepieciešams, kāda ir klienta līdzekļu izcelsme un materiālo stāvokli raksturojošās labklājības izcelsme.

21. Vienlaikus finanšu iestādēm, pamatojoties uz riska izvērtējumu, regulāri nepieciešams izmantot ne tikai klienta sniegto informāciju, bet arī citus informācijas avotus, lai pārliecinātos par klienta sniegtās informācijas atbilstību. Lai noskaidrotu, vai klients vai klienta patiesais labuma guvējs nav atzīstams par politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu, var izmantot, piemēram, šādus informācijas avotus:

- Komerciālās datu bāzes

Tirgū ir vairāki pakalpojumu sniedzēji, kas piedāvā noskaidrot, vai persona ir atzīstama par politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu. Taču komerciālo datu bāzu izmantošana nevar aizstāt tradicionālo klientu izpēti kārtību. Finanšu iestāde nevar paļauties, ka komerciālā datu bāze apkopo informāciju par visām politiski nozīmīgām personām, politiski nozīmīgu personu ģimenes locekļiem un ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītām personām. Fakts, ka persona nav iekļauta komerciālā datu bāzē kā politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļi vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona, nevar būt par pamatu, lai finanšu iestāde izdarītu pieņemumu, ka persona nav atzīstama par politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu. Komerciālās datu bāzes ir vienīgi papildu informācijas avots finanšu iestādei.

- Interneta un masu mediju informācijas resursi

Līdzīgi kā komerciālās datu bāzes arī interneta un masu mediju resursi var tikt izmantoti kā papildu informācijas avots, lai pārliecinātos, vai klients vai klienta patiesais labuma guvējs ir vai nav atzīstams par politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu. Vienlaikus finanšu iestādei jāņem vērā, ka interneta un masu mediju resursos atspoguļotā informācija ne vienmēr var būt visaptveroša un uzticama.

- Ienākumu deklarēšanas sistēmas

Vairumā Eiropas Savienību valstu amatpersonām pastāv pienākums deklarēt savus ienākumus, īpašumus un ģimenes locekļus un šī informācija ir publiski pieejama. Līdz ar to finanšu iestādes var izmantot minētās datu bāzes ne tikai, lai pārbaudītu, vai klients vai klienta patiesais labuma guvējs nav atzīstams par politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu, bet arī lai izvērtētu šīs personas uzrādītos ienākumus kontekstā ar plānoto vai veikto līdzekļu apgrozījumu klienta kontā un noteiktu klienta riska profilu. Vienlaikus jāņem vērā, ka dažādās valstīs var būt atšķirīgas prasības attiecībā uz personu loku, uz kuru attiecas ienākumu deklarēšanas pienākums, kā arī atšķirīgas prasības par deklarācijā iekļaujamo informāciju.

⁷ Skatīt FATF ieteikumus par politiski nozīmīgām personām(13. lpp.).

2.3. Informācijas aktualizēšana par politiski nozīmīgām personām, politiski nozīmīgu personu ģimenes locekļiem un ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītām personām

22. Arī NILLTPFN likuma 25. panta otrā daļa paredz, ka finanšu iestādes iekšējās kontroles sistēma, pamatojoties uz risku novērtējumu, nodrošina iespēju konstatēt, ka klients, kas, uzsākot darījuma attiecības, nav politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklis vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona, par tādu kļūst pēc darījuma attiecību uzsākšanas.

23. Nav pietiekami, ja finanšu iestāde veic klienta un klienta patiesā labuma guvēja atbilstības pārbaudi politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusam vienīgi darījuma attiecību uzsākšanas ietvaros. Balstoties uz riska izvērtējumu, nepieciešams periodiski pārbaudīt esošo klientu bāzi, lai pārliecinātos, ka klients vai klienta patiesais labuma guvējs nav ieguvis politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusu darījuma attiecību laikā. Nosakot klientu datu bāzes pārbaudes pasākumus un regularitāti, finanšu iestādei jāņem vērā klienta darījuma attiecībām piemērotais riska līmenis.

3. Politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgu personu ģimenes locekļu un ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītu personu izpēte un darījumu uzraudzība

24. NILLTPFN likums un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK atšķirībā no FATF rekomendācijām nenosaka politiski nozīmīgu personu dalījumu iekšzemes un ārvalstu politiski nozīmīgās personās. Saskaņā ar NILLTPFN likuma 1. panta 18. punktu un 22. panta otrās daļas 3. punktu klienta padziļinātā izpēte ir veicama visos gadījumos, kad finanšu iestāde uzsāk darījuma attiecības ar klientu – politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu, neatkarīgi no tā, kurā valstī persona ieņem vai ir ieņēmusi nozīmīgu publisku amatu.

25. Finanšu iestāde nav tiesīga noteikt vispārējās vai vienkāršotās klientu izpētes prasības politiski nozīmīgai personai, politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklim vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītai personai, taču finanšu iestāde ir tiesīga iekšējās procedūrās noteikt dažādus klientu padziļinātās izpētes pasākumus un to regularitāti iekšzemes politiski nozīmīgām personām un ārvalstu politiski nozīmīgām personām, ja finanšu iestāde konstatē valsts, kurā politiski nozīmīga persona ieņem publiski nozīmīgu amatu, risku paaugstinošus vai pazeminošus faktoros (piemēram, risku paaugstinoši faktori ir augsts korupcijas vai organizētās noziedzības līmenis) vai citus risku paaugstinošus vai pazeminošus faktoros (piemēram, risku pazeminošs faktors – klients kontā saņem vienīgi pensijas maksājumus un veic maksājumus par precēm un pakalpojumiem).

26. Saskaņā ar NILLTPFN likuma 25. panta trešo un ceturto daļu, ja klients vai klienta patiesais labuma guvējs ir politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes

loceklis vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona, finanšu iestāde veic šādus pasākumus:

- saņem valdes vai valdes īpaši pilnvarota valdes locekļa piekrišanu pirms darījuma attiecību uzsākšanas.

Finanšu iestādes noteiktā kārtība par to, vai lēmumu par sadarbības uzsākšanu ar politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu pieņem valde vai valdes īpaši pilnvarots valdes loceklis (tālāk tekstā – augstākā līmeņa vadība), atkarīga no finanšu iestādes lieluma, struktūras un darbības rakstura. Taču svarīgi atzīmēt, ka finanšu iestādes augstākā līmeņa vadības piekrišanas (akceptācijas) mērķis ir nodrošināt, ka pēc iespējas lielāks valdes locekļu skaits ir informēti par darījuma attiecībām ar politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu un finanšu iestāde nekādā gadījumā neuzsāk sadarbību ar šīm personām, ja nav izveidota atbilstoša iekšējās kontroles sistēma. Vienlaikus nepieciešams, lai augstākā līmeņa vadībai ir padziļinātas zināšanas un pieredze darbā ar finanšu iestādes NILLTPF novēršanas pasākumiem un programmām, kā arī padziļināta izpratne par potenciāliem un esošiem riskiem un klienta riska profiliem. Papildus augstākā līmeņa vadībai ir jābūt aktīvi iesaistītai finanšu iestādes NILLTPF novēršanas politikai un procedūru apstiprināšanā.

Finanšu iestāžu politikās un procedūrās jābūt skaidri noteiktai atbildībai par to, kas pieņem gala lēmumu par sadarbības uzsākšanu vai neuzsākšanu ar politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu. Visos gadījumos pieņemtie lēmumi un tajos ietvertie apsvērumi par sadarbības uzsākšanu vai neuzsākšanu ir jādokumentē;

- nosaka klienta līdzekļu un labklājības izcelsmi.

Komisija plašāku skaidrojumu par atšķirībām starp jēdzieniem "līdzekļu izcelsme" un "labklājības izcelsme", kā arī nepieciešamajiem pasākumiem klienta līdzekļu un labklājības izcelsmes noskaidrošanai ir sniegusi 10.07.2015. ieteikumos kredītiestādēm klientu labklājības un līdzekļu izcelsmes noteikšanai⁸;

- nodrošina klienta veikto darījumu pastāvīgu uzraudzību.

Finanšu iestādēm ir jāņem vērā, ka saskaņā ar klientu izpēti, klientu padziļinātās izpēti un skaitliskā riska novērtējuma sistēmas izveides prasībām politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgu personu ģimenes locekļi vai ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītas personas ir atzīstamas par klienta tipu, kuram piemēro padziļināto izpēti gan pirms darījuma attiecību uzsākšanas, gan darījuma attiecību laikā, un finanšu iestādēm minētais risks un risku mazinošie pasākumi atbilstoši jāatspoguļo finanšu iestādes NILLTPF riska skaitliskā novērtējuma sistēmā, tai skaitā nodrošinot elektronisku darījumu uzraudzības sistēmu. Savukārt citām finanšu iestādēm, kurām nav riska skaitliskā novērtējuma sistēmas un elektroniskas darījumu uzraudzības sistēmas, būs nepieciešams lielāks manuālais darbs, veicot risku pārvaldību, kas saistīts ar politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgu personu ģimenes locekļu vai ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītu personu apkalpošanu. Finanšu iestādei, izvērtējot risku, kas piemīt darījuma attiecībām ar politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu, ir jāņem vērā vismaz šādi riska faktori:

⁸ <http://www.fktk.lv/lv/tiesibu-akti/kreditiestades/fktk-izdotie-noteikumi/citi/5213-ieteikumi-kreditiestadem-klientu-lidzeklu-un-labklajibas-izcelsmes-noteiksanai.html>.

- 1) vai personai ir biznesa intereses, kas ir saistītas ar personas publiskajām funkcijām;
- 2) vai persona ir iesaistīta publisko iepirkumu procesos un tai ir būtiska ietekme uz svarīgāko lēmumu pieņemšanu;
- 3) vai persona ir no valsts, kurai FATF vai Eiropas Savienība ir identificējusi būtiskas stratēģiskas nepilnības NILLTPF novēršanas sistēmā;
- 4) vai persona ir no valsts, par kuru ir zināms, ka tajā pastāv augsts korupcijas līmenis;
- 5) vai persona realizē publiskās funkcijas sektorā, kurš ir pakļauts augstam korupcijas riskam (piemēram, naftas un gāzes ieguve, zelta un citu derīgo izrakteņu ieguve, būvniecība, bruņojuma un aizsardzības joma, azartspēles u.c.);
- 6) vai persona pilda publiskās funkcijas, kuru ietvaros tā var ietekmēt NILLTPF novēršanas, kā arī pretkorupcijas sistēmas izveidi (piemēram, valdības vadītājs, par jomu atbildīgais ministrs u.c.).

27. Plašāks NILLTPF risku ietekmējošo faktoru un indikatoru (angļu valodā – *red flag*) uzskaitījums sniegts šo ieteikumu pielikumā.

Finanšu un kapitāla tirgus
komisijas priekšsēdētājs

P. Putniņš

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku ietekmējošie faktori un indikatori (angļu valodā – *red flag*) politiski nozīmīgām personām, politiski nozīmīgu personu ģimenes locekļiem un ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītām personām

1. Risku ietekmējošie faktori un indikatori saistībā ar mēģinājumu slēpt identitāti

Politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgu personu ģimenes locekļi un ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītas personas vairumā gadījumu ir informētas, ka viņu atbilstība politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusam nozīmē padziļinātu izpēti un darījumu uzraudzību. Līdz ar to gadījumā, ja šī persona vēlēšies veikt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, pastāv iespēja, ka tā mēģinās slēpt savu identitāti, izmantojot, piemēram, kādu no šādiem veidiem:

- juridiskās personas vai juridiskos veidojumus, lai slēptu patieso labuma guvēju;
- juridiskās personas vai juridiskos veidojumus, kuriem nav saprotams saimnieciskās darbības mērķis;
- starpniekus neatbilstoši ierastajai biznesa praksei vai pastāv aizdomas par personas mērķi slēpt identitāti;
- ģimenes locekļus vai cieši saistītas personas kā līdzekļu turētājus.

2. Risku ietekmējošie faktori un indikatori saistībā ar personu darbību un uzvedību

Politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas noteikta darbība vai uzvedība var ietekmēt pastāvošo NILLTPF risku vai liecināt par iespējamu aizdomīgu darbību, piemēram:

- persona izmanto juridiskās personas vai juridiskos veidojumus, lai slēptu:
a) īpašniekus; b) iesaistītās industrijas (darbības jomas); c) iesaistītās valstis;
- persona interesējas par finanšu iestādes NILLTPF novēršanas politiku un procedūrām vai procedūrām, kas attiecas uz politiski nozīmīgām personām;
- persona nevēlas sniegt vai mēģina slēpt informāciju par labklājības un līdzekļu izcelsmi;
- personas sniegtā informācija ir neatbilstoša publiski pieejamajai informācijai, piemēram, ienākumu deklarācijai vai publiskotās algas apmēram;
- persona nespēj sniegt pamatojumu tam, kāpēc tiek veikta uzņēmējdarbība valstī, kurā ir plānots izmantot vai tiek izmantoti finanšu iestāžu pakalpojumi;
- persona sniedz neprecīzu vai nepilnīgu informāciju;
- persona vēlas izmantot finanšu pakalpojumus, kas parasti netiek piedāvāti politiski nozīmīgām personām vai personām ar augstiem ienākumiem;
- līdzekļi tiek regulāri maksāti vai saņemti no valstīm, ar kurām personai nav saistības;
- personai ir vai ir bijis atteikums iebraukt valstī;
- personai ir bijis ierobežojums atvērt kontus finanšu iestādē.

3. Risku ietekmējošie faktori un indikatori saistībā ar personas ieņemamo amatu vai iesaisti uzņēmējdarbībā

Personas ieņemamais amats un veids, kādā persona informē par savu ieņemamo amatu, ir būtiski faktori, kas jāņem vērā, vērtējot NILLTPF risku. Iespējamie risku ietekmējošie faktori un indikatori ir šādi:

- personai ir būtiskas pilnvaras attiecībā uz valsts līdzekļiem, politiku un darbību;
- persona īsteno kontroli pār regulatora uzraudzību vai apstiprinājumiem, piemēram, licenču izsniegšanu;
- persona īsteno kontroli attiecībā uz NILLTPF novēršanas pasākumu ieviešanu un īstenošanu;
- persona aktīvi mēģina mazināt sava amata nozīmīgumu;
- persona neatklāj savus ieņemamos amatus un publisko ietekmi;
- personai ir pieeja vai tā kontrolē valsts vai pašvaldības kontus;
- persona pilnībā vai daļēji kontrolē vai tai pieder finanšu iestāde, kurā tiek izmantots pakalpojums;
- persona pilnībā vai daļēji kontrolē vai tai pieder finanšu iestāde, kas ir sadarbības partneris darījuma ietvaros;
- persona ir pilnvarotā persona vai patiesais labuma guvējs juridiskai personai, kas ir finanšu iestādes klients.

4. Risku ietekmējošie faktori un indikatori saistībā ar sektoru, ar kuru persona ir saistīta

Paaugstināta riska sektori ir, piemēram, šādi:

- ieroču tirdzniecība un aizsardzības joma;
- finanšu pakalpojumu joma;
- uzņēmējdarbība, kuras ietvaros persona aktīvi iesaistās valsts un pašvaldības iepirkumos;
- būvniecība un liela apmēra infrastruktūras objekti;
- attīstības vai līdzīga veida pakalpojumi;
- veselības aprūpe;
- derīgo izrakteņu ieguve;
- privatizācija;
- publisko pakalpojumu nodrošināšana.

5. Risku ietekmējošie faktori un indikatori saistībā ar darījuma attiecībām un darījuma attiecību mērķi

Iespējamie risku ietekmējošie faktori un indikatori:

- par personu ir sniegti ziņojumi saistībā ar aizdomīgiem darījumiem;
- maksājumiem izmantotas noapaļotas summas, kas nav izskaidrojams ar biznesa specifiku;
- izmantoti liela apmēra skaidras naudas darījumi, tai skaitā attiecībā uz līdzekļu iemaksu vai izmaksu;
- citas finanšu iestādes izbeigušas darījuma attiecības ar personu;
- personas personisko un biznesa maksājumu plūsmas ir grūti nošķirt;
- personas finanšu darbība nav atbilstoša darbībai, kas raksturīga attiecīgajai saimnieciskajai darbībai vai sākotnēji deklarētajai darbībai;
- personas veiktajiem maksājumiem nav tiesiska vai ekonomiska mērķa;
- persona veic liela apmēra pārskaitījumus pēc noteikta "klusuma" perioda vai arī uzreiz pēc darījuma attiecību uzsākšanas;
- persona veic kontā liela apmēra darījumus;
- persona veic darījumus ar juridiskām personām, kas nav finanšu iestādes klienti;

- persona nespēj vai nevēlas sniegt skaidrojumu nepieciešamībai dibināt darījuma attiecības ar finanšu iestādi;
- persona veic liela apmēra darījumus saistībā ar dalību totalizatoros vai azartspēlēs;
- persona izmanto daudz kontu bez skaidra ekonomiskā vai tiesiskā mērķa.

6. Risku ietekmējošie faktori un indikatori saistībā ar finanšu iestādes produktiem, pakalpojumiem un pakalpojumu piegādes kanāliem

Neatkarīgi no klienta tipa par paaugstināta riska produktiem, pakalpojumiem un pakalpojumu piegādes kanāliem uzskatāmi šādi pakalpojumi, produkti un pakalpojumu piegādes kanāli:

- privātbaņķiera pakalpojumi;
- anonīmi maksājumi (tai skaitā skaidras naudas);
- darījuma attiecību nodibināšana vai maksājumu izpilde, veicot personas neklātienas identifikāciju;
- maksājums saņemts no nezināmas vai nenosakāmas trešās personas.

Papildus attiecībā uz politiski nozīmīgu personu, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekli un ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītu personu var, piemēram, izdalīt šādus pakalpojumus, produktus un piegādes kanālus, kam piemīt paaugstināts risks:

- business, kas orientēts galvenokārt uz ārvalstu klientiem ar augstiem ienākumiem;
- trasta un kompāniju dibināšanas pakalpojumu piedāvāšana;
- līdzekļu pārvedumi uz vai no personas konta, kam ir nenosakāma vai grūti nosakāma izcelsme un ekonomiskais vai tiesiskais mērķis.

7. Risku ietekmējošie faktori un indikatori saistībā ar valsts risku

Vērtējot risku, kas piemīt valstij, ar kuru persona ir saistīta, nepieciešams ņemt vērā vismaz šādus riska faktoros un indikatoros:

- persona ir no augsta riska valsts saskaņā ar FATF vai Eiropas Savienības sastādītajiem augsta riska valstu sarakstiem, papildus paaugstinot risku gadījumā, ja personai, pildot publiskās funkcijas, ir ietekme uz valsts NILLTPF novēršanas sistēmu;
- persona nāk no valsts, kurā saskaņā ar publiski pieejamo informāciju pastāv augsts korupcijas risks vai valsts neievēro starptautiskās pretkorupcijas prasības;
- persona nāk no valsts, kurā pastāv mono ekonomika (ekonomiskā atkarība no viena vai dažiem eksporta produktiem);
- persona nāk no valsts, kurā tiek plaši veikts neatļauto vielu un preču eksports, piemēram, narkotiku tirdzniecība;
- persona nāk no valsts, kurā politiskā sistēma ir balstīta uz autokrātisku režīmu, kura galvenais mērķis ir gūt labumu personām, kuras ir pie varas;
- persona nāk no valsts, kurā pastāv slikta un necaurskatāma pārvaldība un atbildības piemērošana;
- persona nāk no valsts, kurā saskaņā ar publiski pieejamo informāciju pastāv augsts organizētās noziedzības līmenis.